

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

תלגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: מעלת גיל ארבעים

עצמו: ופעם אחת בשנת תקע"ה בליל שבת שמעתי שהיה השכן מתקוטט עם אשתו אחר הקידוש על דבר מאכל ותיכף קמתי מעל שולחני והלכתי וישבתי על שולחני, וכשראו אותי נבהלו נחפזו ועשו שלום ביניהם. וככל פעם שהיה אותו שכן רואה אותי היה מחזיק לי טובה ואומר לי, אותו הלילה היה לי לאות ולזכרון שלא התקוטטתי עוד קטטה עם אשתי אף שעברו ימים ושנים. וזה כתבתי בספרי כדי דממני יראו וכן יעשו כל אחד עם שכנו הקרוב אליו וכו'. על"ד. ולפי החשבון יוצא שהיה אז בגיל עשרים ושבע. כי בשו"ת חיים ביד (י"ד סימן צ"ב) הוא מביא מעשה, שהיה בשנת תקס"ח והוא מעיד אנכי הצעיר הייתי רך בשנים בן עשרים שנה. א"כ בשנת תקע"ה היה בן עשרים ושבע.

נמצא לפי זה שבערב שבת מתגבר ביותר יצר המחלוקת, לפי זה חודש אדר הרי הוא סוף השנה הוא בבחינת ערב שבת לפני חודש ניסן חודש הגאולה שהוא בבחינת "שבת", ולכן לא אומרים "תחנון" כל חודש ניסן, לכן צריך ביותר להרבות בשמחה ובאחדות בחודש אדר.

אלא שעדיין מוטל עלינו לדקדק בלשונם של חכמים שאמרו "מרבין", מהו לשו "מרבין" היה צריך לומר "מוסיפים"?

ודבר זה ייתן לנו ביאור והסבר לאמירת פרשת החודש מיד בסוף חודש אדר.

מובא בילקוט שמעוני (קהלת סוף רמז תתקע"ג): חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי, כל זמן שהיה קיים היו יושבים לפניו, וכשנפטר הלכו להם ליבנה (הגמרא במסכת סנהדרין לב: אומרת, תנו רבנן צדק צדק תרדף, הלך אחר חכמים לשיבה, אחר רבי אליעזר ללוד אחר רבן יוחנן בן זכאי לברור חיל וכו'. ולכן צריך לומר שהיו אצל רבן יוחנן בן זכאי בברור חיל), והלך רבי אלעזר בן ערך אצל אשתו לדיומסי, מקום שהמים יפים והנוה יפה, המתין להם כסבור שהם באים אצלו. לבסוף ביקש ללכת אצלם ולא הניחתו אשתו, אמרה ליה: מי צריך למי? אמר לה: הם צריכין לי. אמרה ליה: הפת והעכברים מי דרכן ללכת אצל מי, הוי אומר עכברים אצל הפת. שמע לה וישב עד ששכח תלמודו. אחר ימים באו אצלו ושאלו לו: פת חייטים ופת שעורים אי זו טובה בליפתן? ולא היה יודע מהו לילפתן. ויש אומרים, קם לקרוא בתורה בפרשת החודש ואמר "החרש היה לבם". צווחו ליה כולי עלמא, התחיל לבכות והם בוכים, עד שהחזירו לו תלמודו. על"כ.

דברי המדרש מוזכרים גם בגמרא בשבת (קמז:): רק בנוסח אחר, אמר רב חלבו, חמרא דפרוגייתא (שם מדינה שיינה משובח, רש"י) ומיא דדיומסת (שם נהר שמימיו מלוחים, רש"י) קיפחו עשרת השבטים מישראל (ופירש רש"י: שהיו בעלי הנאה ועסוקים בכך ולא היו עוסקים בתורה ויצאו לתרבות רעה). רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם (לפרוגייתא ודיומסת, רש"י) אמשיך בתרייהו (אחר היין והרחיצה, רש"י) איקער תלמודיה (נעקר תלמודו ושכחו, רש"י) כי הדר אתא, קם למיקרי בספרא בעא למיקרי "החדש הזה לכם", קרא "החרש היה לבם". בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה.

עומדים אנו בימיו האחרונים של חודש אדר, הגמרא במסכת תענית (טז.) אומרת: "משנכנס אדר מרבין בשמחה", והיינו החל מראש חודש אדר מוטל על האדם להרבות בשמחה, ופירוש המילה "להרבות" הוא "להוסיף", זאת אומרת, בכל יום בחודש עלי להוסיף ולהרבות בשמחה, ואינה דומה השמחה שהיתה לי בא' באדר לב' באדר ואינה דומה השמחה שהיתה לי בב' באדר לג' באדר וכן הלאה. יחד עם זאת, בתחילת החודש הלבנה מתמלאת, וזה מרמז על השכינה שהיא במילואה והולכת וגדלה, עד לאמצע החודש בו היא הולכת ונחסרת, והיינו האדם בתחילת החודש בכל יום מוסיף שמחה על שמחתו, והשכינה מסייעת בידו עד ליום הפורים - אמצע החודש, שאז מגיע האדם לשיא השמחה יחד עם השכינה הקדושה. אולם מיד לאחר מכן הלבנה מתחילה להתמעט, נחסרת, והיינו השכינה מתרחקת, ובאים לאדם ואומרים לו, עד עכשיו השכינה סייעה בידך להגיע לידי שמחה, מעכשיו מוטל עליך בכוחות עצמך להגיע לשמחה, ולכן בט"ז לחודש יש קצת ירידה של השכינה והאדם מתרגל להיות בשמחה גם עם חסרון האור של השכינה, וכן בכל יום ויום עד שמגיעים לסוף החודש, ואז על אף שאין כבר את הסיוע של השכינה, אנו יכולים להיות בשמחה ולהמשיך את השמחה הזו לכל השנה כולה.

והנה, כתב בשער הכוונות (דרושי ברכת השחר ב.): אסור לאדם להתפלל תפילתו בעצבו, ואם נעשה כך אין נפשו יכול לקבל האור העליון הנמשך עליו בעת התפילה. אמנם בעת שמתודה הוידי ומפרט חטאיו אז טוב להתעצב בלבד, אבל בשאר התפילה נמשך לו נזק נפלא גדול על ידי עצבותו, אבל צריך להראות לפניו יתברך הכנעה גדולה באימה ויראה, אמנם תהיה בשמחה יתירה וגדולה בכל האפשר כדמיון העבד המשמש את רבו בשמחה יתירה, ואם משמשו בעצבות עבודתו נמאסת לפניו, וכמעט שעיקר המעלה והשלמות והשגת רוח הקודש תלויה בדבר זה, בין בעת תפילתו ובין כשעושה איזה מצוה משאר המצוות וכמו שאמרו בגמרא מההוא דהוה קבדח טובא כו' ואמר תפילין קא מנחנא. ואל תבזו לענין זה כי שכתו גדול מאוד. על"כ.

ולכן ימים אלו של ערב ראש חודש ניסן בהם מגיעים לשיא השמחה של חודש אדר, יום המסוגל לקבלת התפילות, כיון שיש בו את סגולת השמחה המועילה לקבלת התפילות.

כתב מרן החיד"א בספרו מורה באצבע (סימן ד' אות ק"מ) וזו לשונו: כעלות המנחה בערב שבת קודש, הנה הוא עת מסוכן למחלוקת בין איש לאשתו ובין המשרתים, והסיטרא אחרא טורחת הרבה לחרור ריב, והאיש הירא יכוף יצרו שלא יעורר שום מחלוקת והקפדה ואדרבא יבקש שלום. עיי"ש. והגאון רבי חיים פאלאג' בספרו כף החיים (סימן כ"ז אות ל"ה) הביא את דברי המורה באצבע וכתב: ואנכי עבדו מוסיף על דבריו, דאני הגבר ראה עיני, דבכל בית שהיה מחלוקת בערב שבת לעת ערב או בליל שבת, בדוק ומנוסה כי רעה נגד פניהם ולא יצאו נקיים באותה שבוע באיזה רע. ומוסיף רבי חיים פאלאג' עדות על

המקובל האלקי הגאון הקדוש ר' שמשון מאסטורפולי ז"ע, בספרו נצוצי שמשון (בפרשת בא), מבאר גמרא זו בשם ספר ציוני, שיש קליפה אחת הנקראת ר"ב, ועמה תר"ה חיילות כמנין "אדר"ת שער". וקליפה זו ר"ב ממונה להשכיח ולהעקיר תורתו של תלמיד חכם בשעת חיילותו (- חוליו) ושוכח תלמודו. וזה הביאור מדוע שינה רבי אלעזר בן ערך, מ"החדש הזה לכם" קרא "החדש הזה לכם", שקרא במקום דל"ת ר"ש, ומה' י', ומכ"ף ב', נמצא אותיות ר"ב, שקליפה זו גרמה לשכחתו. וכן החרש היה לבם, בגימטריא תר"ה. הרי הם גימטריא תר"ה חיילותיה מרומזים. עיי"ש כל דבריו.

ונראה להסביר מהו קליפת ר"ב המביא לידי שכחת התורה, על פי מה שמצינו, וכתבו התוספות בכתובות קד. בשם המדרש, עד שיתפלל אדם שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. וכתב הרב ערוגת הבושם (פרשת שמייני), דכיון שעל ידי ריבוי אכילה ממעט האדם בהבנת התורה, רגילים החכמים לומר על סברא שאינה נכונה שהיא סברת הכרס, שבגלל הכנסת מאכלים מרובים לכרסו סברותיו אינם נכונות.

לכן קליפת ר"ב מתעוררת על ידי ריבוי האכילה וריבוי התענוגים, והקב"ה הכניס באדם את התאוה שתמיד ירצה עוד ועוד כדי שישתמש בה לדברים שבקדושה ירצה להוסיף וללמוד עוד מסכתות, להתקדם עוד בעבודת ה', ועל ידי זה נקרא שמו "ריב" במקום ר"ב, וכמו שאכן מצינו אצל רבינו הקדוש שקודם פטירתו (כתובות קד.): בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר: רבוננו של עולם! גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה. ע"כ. ולכן קיבל את התואר "רבי".

לכן נקטה הגמרא לשון "מרבין" שיש בו אותיות ר"ב, לרמז שעל ידי שימעט בתענוגים ולא יחפש שמחה בענייני העולם הזה, אזי יקבל שמחה מהתורה הקדושה.

בזה נבאר עוד, בפרשת השבוע נאמר (י"ב, ד) בעינין לידת הזכר ששבוע ראשון נמצאת האשה בימי טומאה ולאחר מכן: ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה

בספר עקידת יצחק (לרבי יצחק עראמה זצ"ל שער סא) כתב, שיש לנו כאן ביחד ארבעים יום, ובאה התורה לרמז בזה לשנותיו של האדם עד הגיעו לארבעים שנה. כי עד מלאת לו ארבעים שנה אמנם הוא בדמי טוהר המעשים ההגונים, אבל עדיין לא יצא לגמרי מהרהורים וקיצור ההשגות, כי עדיין אף על פי שהוא דם טהור, מכל מקום דם הוא. אמנם אחר הארבעים, כבר יוכל ליגע בכל קודש ולבא אל מקדש אלהיו, עד היותו כאלהים יודע טוב, ע"כ.

וראה בהגהות כתם פז על הזוהר הק' (פרשת וישב דף קצא). שכתב, שהנשמה לא חלה באדם עד היותו בן מ' שנה, ולכן הראשונים לא היו מוסרים סודותיהם אלא למי שכבר הגיע לגיל זה ונתנו סימן לדבר "נשמה" נוטריקון מ' שנה.

ובהקדמה לספר פאת השולחן (לרבי ישראל משקלוב תלמיד הגר"א) כתב על רבו הגר"א שכל החיבורים חיבר עד היותו בן ארבעים, ואח"כ לא כתב ולא חיבר, כי אם על ידי תלמידיו, כי היה מעין הנובע.

בספר מעשה איש (ח"א עמ' פד) מובא בשם הגרש"ז אולמן שליט"א, שמרן החזו"א היה אומר: עד גיל ארבעים יכול האדם להשתנות ולהתיישר, ואני מעיר לו בלימוד, אולם לאחר גיל ארבעים שנה הוא לא ישתנה, וכמעט אינני מעיר לו.

לכאורה מה ענין גיל ארבעים שבו מקבל ברכה בלימודו?

אלא שהגמרא אומרת שעד גיל ארבעים ראוי להרבות באכילה ולמעט בשתיה ומגיל ארבעים ואילך להרבות בשתיה ולמעט באכילה. לכן עד גיל ארבעים דרך האדם לרדוף אחר תענוגי העולם הזה, אולם אחר גיל ארבעים שכבר הגוף נחלש ושבע מתאוות העולם הזה, לכן קל לו יותר להתחבר אל ענייני הרוח ורואה הצלחה בלימוד התורה.

לכן נכשל רבי אלעזר בן ערך במילים: "החדש הזה לכם" ענין הלב, שהרי בגיל ארבעים זוכים לבינה, היינו ל"לב מבין", אחר שמפסיקים לרדוף אחר תאוות העולם הזה, מכניעים קליפת ר"ב זוכים ל"רבי", ובסוף חודש אדר בו מגיעים לשיא של "מרבין" קוראים פרשת "החדש הזה לכם" שהוא התיקון ל"החדש הזה לכם".

חודש ניסן

א. כתב בספה"ק אוהב ישראל: "החודש אשר בו ישועות מקיפות" (יוצר למוסף החודש). מלשון החנוני מקיף (אבות ג', ט"ז). ורוצה לומר, שבו מקיף הקב"ה ישועות לישראל אף אם אינם ראויים וכדאים לכך, וכמו שהיה ביציאת מצרים, שלא היו ראויים מצד מעשיהם לגאולה, וגאלם הקב"ה בזכות התורה שעתידים לקבל. וכימים ההם בזמן הזה מתעורר מידה זו בחודש זה, והקב"ה מקיף הישועה לישראל, למען יוכלו לשוב ולהיטיב דרכם בלי מונע.

ב. כתב האוה"ח הקדוש זיע"א, דע כי חודש ניסן הוא משובח ומעולה בחודשים לטובת עם ישראל משום שהתורה אמרה על חודש ניסן "ראשון הוא לכם" לכם לתשובה לתפילות ולמעשים טובים וכו'. בחודש הזה ניתן לתקן כל דבר הקשור לנשמה, והסימן לכך הוא שהרי כל אחד מבני ישראל שמתחזק בחודש הזה בעבודת ה' הרי הוא מרגיש הקלה מהסטרא אחרא בליל הסדר. על כן כולנו צריכים להתחזק בכל הדברים שקשורים בעבודת השם ולהתקדש בקדושת התורה כל אחד לפי עניינו.

ג. בספה"ק באר משה (לפרשת החודש דף ע"ז ד"ה א"י) אחר שמרחיב במעלת חודש ניסן כתב וז"ל: ...על כן העיקר הוא לקדש ולטהר האדם את עצמו, עם כל פרטי אבריו בזה החודש, ואז "ראשון הוא לכם", הבורא ברוך הוא שהוא הראש והראשון, יהיה לכם בעזרתכם – לחודשי השנה, לכל חודשי השנה כולה. ע"כ.

ד. בספר קול יעקב להרה"ק רבי יעקב צבי יאליש זי"ע (בעל מלוא הרועים) מרחיב במעלת חודש ניסן שמסוגל להמשיך בו כל מיני השפעות טובות לכל השנה. וז"ל (פרשת בא): גם ירמוז על דרך "להגיד כי ישר ה'" (תהילים צ"ב, ט"ז), שבראש חודש ניסן השם הוי"ה ביושר, שמורה על חסד. ולכך יכולים להמשיך אז כל מיני השפעות, וזה שכתב "להגיד" – לשון המשכה, יכולין להמשיך שפע, לפי "כי ישר ה'" – השם הוי"ה ביושר ולא בהיפוך. ולזה אמרו רז"ל מלכי ישראל מניסן מנינן, שמלכי ישראל הם תלמידי חכמים וגדולי הדור, הממשיכין שפע לעם ישראל, מונין להם מניסן, שאז העת הרחמים. וזהו "החודש הזה לכם ראש" – ראשי תיבות להמשיך כל מיני רחמים אורות שלום. כאמור.

ה. כתב הרה"ק רבי אליעזר מטארינגראד זי"ע בספר נועם מגדים (פרשת בא) וז"ל: הידוע – כי בימי הרצון ועליית הקדושה המה מסוגלים מאוד לקנות בהם מדרגה וקדושה עליונה, וחודש ניסן הוא עליית הקדושה עד לאחת – ולזה בנקל יקנה בו האדם קדושה. ו בשו"ת אבני נזר (או"ח סימן של"ו) כתב לאחד ששאל אותו איזה שאלה בחודש ניסן, ואלו הם דבריו: דבר אשר ביקש ממני להשיב לו על איזה ספיקות במילי דפיסתא אם כי הקשה לשאול כי ימים אלו יקרי הערך, שעה ליום יחשב. ע"כ. ונאים הדברים למי שאמרם, כפי שמעיד עליו בנו הרה"ק רבי שמואל מסוכטשוב זי"ע, מובא בספר אביר הרועים (ח"ב אות רס"ד): הנה אבי ז"ל, כשהגיעו ימי ניסן הקדושים, היה טרוד מאוד – והיה מסבב והולך בעולמות העליונים.

הקריאה של שבט זבולון – ממשכה פרנסה ועשירות: כתב בספר חיים ושלום (פרשת ויצא): כי הנה זבולון ברכתו הוא עושר גדול ושפע, וממציא פרנסה לאחיו העוסק בתורה ... וכאשר שמעתי מאדמו"ר הה"ק רבינו יחזקאל זי"ע אבד"ק שינאווע, כי ביום ג' בניסן נשיא זבולון, היה מסוגל לו להמשיך פרנסה ועשירות, ואז הוא בימי ניסן זמן הגאולה כרבי יהושע "בניסן עתידין להיגאל".